

ОЦЕНЪЧНАТА СЕМАНТИКА КАТО ФАКТОР ЗА ПАРАДИГМАТИЧНА НЕПЪЛНОТА: ГЛАГОЛИ ЗА ПОВЕДЕНИЕ

ЕЛЕНА ИВАНОВА

САНКТПЕТЕРБУРГСКИ ДЪРЖАВЕН УНИВЕРСИТЕТ, РУСИЯ

e.y.ivanova@spbu.ru

ИВЕЛИНА СТОЯНОВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК, БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

iva@dcl.bas.bg

Обект на анализ в настоящото изследване са група глаголи за поведение, чиято семантика съдържа оценъчен компонент, например *важнича*, *маниернича*, *подмилквам се*, *театралнича* и др. Разглежданите глаголи за поведение назовават съвкупност от еднотипни действия на лицето X, като същевременно дават оценка на тези действия от страна на говорещия. Поради оценъчната семантична съставка при такива глаголи се наблюдава парадигматична дефективност, както и ограничения при реализацията на формите. Въз основа на корпусна извадка за употребите на 25 глагола в Българския национален корпус се разглеждат ограниченията върху формите за лице и число, специфичните употреби на формите за глаголните времена и синтетичните форми за повелително наклонение. Данните за употребата на разглежданата група глаголи са съпоставени със статистически данни за употребата на глаголи за поведение без оценъчен компонент в семантиката. Наблюденията позволяват да бъде определено мястото на глаголите за поведение в семантичната типология на предикатите. На тази група глаголи обикновено е приписван междинен, особен статут. Данните ни показват, че глаголите за поведение споделят характеристиките на класа глаголи за волеви непределни процеси. Семантичните им характеристики (и по-специално оценъчният компонент и това, че субектът на действието и субектът на оценката обикновено не съвпадат) могат да наложат някои ограничения върху тяхната употреба, но както показва анализираният материал, никое от свойствата не е блокирано напълно.

Ключови думи: глаголи за поведение; глаголи за действия; семантични класове предикати; парадигматична дефективност; глаголи за оценка; български език

EVALUATIVE SEMANTICS AS A FACTOR CONTRIBUTING TO GAPS IN THE PARADIGM: THE CASE OF BEHAVIOUR VERBS

ELENA IVANOVA

ST. PETERSBURG STATE UNIVERSITY, RUSSIA

e.y.ivanova@spbu.ru

IVELINA STOYANOVA

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

iva@dcl.bas.bg

This study analyses a group of Bulgarian activity verbs whose semantics includes an evaluative component, e.g. *важничка, маниерничка, подмилквам се, театралничка*, etc. The verbs denote a set of similar actions performed by person X while also conveying an evaluation of these actions from the speaker's perspective. Due to their evaluative semantic component, such verbs exhibit paradigmatic restrictions, as well as limitations in the realisation of their forms. Based on a corpus sample comprising usage examples of 25 verbs extracted from the Bulgarian National Corpus, this study examines restrictions on the grammatical forms (specifically in terms of person and number), the specific uses of verb tenses and the formation of synthetic imperative forms. The data on the usage of evaluative verbs are compared with statistical data on the usage of behaviour verbs that lack an evaluative component. Our observations enable us to determine the place of behaviour verbs within the semantic typology of predicates. This group of verbs is typically assigned an intermediate, special status. Our findings indicate that behaviour verbs share characteristics with the semantic class of activity verbs. While their semantics (particularly the evaluative component and the fact that the subject of the activity and the subject of the evaluation are different) may impose certain restrictions on their realisation, based on the analysed data, none of the properties under discussion fully prevent the realisation of their grammatical forms.

Keywords: behaviour verbs; activities; semantic classes of predicates; paradigmatic restrictions; evaluative verbs; Bulgarian language

Увод

В настоящата статия се разглеждат **глаголите за поведение** – група глаголи, съдържащи в значението си оценъчен компонент, например *безобразничка, важничка, любезничка, маниерничка, перча се, подмилквам се, театралничка, угодничка* и др., с които говорещият описва поредица от действия на лицето X, обобщени като негативен поведенчески стереотип.

Фокус на изследването са ограниченията и особеностите в реализацията на формите (предимно по време, лице и наклонение) на глаголите от разглежданата група и идентифицирането на факторите, които определят реализацията им в сравнение с глаголите без оценъчно-интерпретативен компонент.

Задачите, които си поставяме, попадат в теоретичната рамка на семантичната типология на предикатите. Целта ни е да докажем (с помощта на

граматически тестове), че глаголите за поведение принадлежат към семантичния клас на волевите непределни процеси – действия (activities според класификацията на З. Вендлер (Vendler 1957). Въпреки факта, че глаголите за поведение реализират редица характеристики на този клас с някои ограничения, няма основания за обособяването им в отделна класификационна група.

Статията е структурирана по следния начин. В част 1 се дискутира статусът на глаголите за поведение в семантичната класификация и се анализират техните специфични семантични характеристики. В части 2 – 4 глаголите за поведение се разглеждат в контекста на познатите диагностични тестове, които разграничават семантичния тип предикати за действие¹. Наблюденията върху специфичната реализация на формите на глаголите за поведение, свързани с техните семантични характеристики, са придружени със статистически данни за употребата на различните форми въз основа на корпусна извадка от Българския национален корпус (БНК) (Коева et al. 2012).

За изследването бяха подбрани 25 глагола с различни значения и граматически характеристики, въз основа на които се правят наблюдения върху употребата на глаголите за поведение. Някои допълнителни глаголи също бяха използвани за илюстриране на определени твърдения. За да се извърши съпоставка между употребата на глаголите с оценъчна семантика и тези без такава семантика, в извадката бяха включени и два глагола за действия без оценъчен компонент – *играя* и *веселя се*.

Търсенето и извличането на примери беше осъществено в три големи дяла на БНК – художествена литература, медийни публикации и субтитри, за които са характерни лексеми с разговорен характер и пейоративно значение, каквито са преобладаващата част от глаголите за поведение. За всеки от глаголите бяха генерирани поредица от регулярни изрази, които да разпознават отделните форми за първо, второ и трето лице, както и синтетичните форми за повелително наклонение в текстовете в БНК, като се вземат предвид словоредни и други възможни вариации. Някои от глаголите съдържат частицата *се*, а някои от тях имат и употреба без частицата *се* с различно значение (например *веселя* – *веселя се*, *перча* – *перча се*). Други съдържат частицата *си*, като например *играя*, който участва и в редица фразеологични словосъчетания. От статистиката са изключени случаи, при които глаголите се появяват със значение, различно от разглежданите.

Формите за първо, второ и трето лице, както и за повелително наклонение на всеки глагол са автоматично класифицирани, а след това са проверени ръчно, като са отстранени грешките на автоматичната класификация. Допълнително са маркирани и случаите, в които глаголът се използва в отрицателен контекст в рамките на изречението в примерите за първо лице и за повелително наклонение. По-нататък са представени числовите данни за броя извлечени примери и процентното съотношение на различни катего-

рии примери, илюстриращи определени зависимости и граматически ограничения в реализацията на различните форми при глаголите за поведение в съпоставка с глаголите без оценъчен компонент в значението.

1. Глаголите за поведение в семантичната класификация на предикатите

Глаголите за поведение са семантична група, която в редица отношения не се вписва добре в семантичните (аспектуалните) глаголни класове. Въпреки близостта им с волевите непределни процеси (например *свирия, пея, разхождам се, плувам*), глаголите за поведение или се обособяват в отделен клас на семантичната типология („малка таксономична категория“, вж. Падучева/Paducheva 1996: 129), или се извеждат извън рамките на основната класификация (Апресян/Apresian 2004), или получават междинен статут между действията и състоянията (Матханова/Mathanova 2013).

Описанието на глаголите за поведение в рамките на семантичната типология на предикатите се усложнява от факта, че обхватът на тези глаголи все още не е дори приблизително очертан. От една страна, глаголите за поведение често се смесват с глаголите с интерпретативен компонент (например *греша, будалкам, излагам*). Глаголите за интерпретация обаче имат редица специфични свойства, най-важното от които е, че семантичният компонент „X прави Р“ е пресупозиция: глаголите за интерпретация „не обозначават конкретно действие или състояние, а служат само за някакъв вид тълкуване (квалификация) на друго конкретно действие или състояние“ (Апресян/Apresian 2004: 5), например *Ваше Величество, Вие грешите, като я наричате така*.

Глаголите за интерпретация се характеризират с перфективност: формите за сегашно време показват действие, което вече е извършено. В същото време глаголите за интерпретация имат общи семантични черти с глаголите за поведение, а именно наличието на елемент на типизация и на субект на оценката, който обикновено е различен от субекта на действието, което води до смесването на двете групи глаголи в определени контексти (вж. Иванова/Ivanova 2012 по въпроса, вкл. и в сравнителен план). Така при Е. Падучева (Падучева/Paducheva 1996) редица глаголи за интерпретация са включени в групата „Поведения“, а у Падучева/Paducheva (2004: 484) като глаголи за поведение са посочени само глаголи за интерпретация.

От друга страна, глаголите за поведение понякога се анализират като тематична група от предикати, обозначаващи характеристики на човешките действия, оценени от гледна точка на „морални и етични норми“. В този случай категорията на поведенията включва и неогенъчни глаголни предикати с характеризиращи ги обстоятелства, както и различни предикативи с общо значение ‘държа се по някакъв начин’, вж. например при И. Матханова (Матханова/Matkhanova 2013: 232–236): *вести себя неосмотрительно* (държа се безразсъдно); *быть услужливым* (услужлив съм); *быть неспра-*

ведливъм и жестоким к Х (несправедлив и жесток съм към Х); *държатъ себѣ грубо, по неделѣм не говоритъ* (държа се грубо, със седмици не говоря и т.н.

В нашето изследване свеждаме глаголите за поведение до доста по-тесен кръг от лексеми, които описват човешки действия (рядко действия на други живи същества, например: *Наблизо важничеха няколко пауна*), като същевременно дават оценка за тези действия от гледна точка на нарушаването на нормите на поведение – междуличностни или социални.

При глаголите за поведение субектът на действието и субектът на оценката (обикновено субектът на оценката е говорещият или друг емпатичен персонаж) най-често са различни: глаголите за поведение предлагат „вторично наименование за дейността от страна на наблюдателя, докато субектът на дейността най-вероятно би я нарекъл по различен начин“ (Падучева/Raducheva 1996: 149–150; прев. авт.). Отрицателната оценка присъства в различна степен в семантиката на отделните лексеми (вж. по-долу). Повечето глаголи за поведение се характеризират с пейоративност². Дори лексемите, които не съдържат явна отрицателна оценка, като глаголи за поведение най-често изразяват неодобрението на говорещия, който смята, че постъпките на субекта на действието са умишлени, фалшиви и с показан (противоестествен) характер – както показват и тълкувателните дефиниции на разглежданите глаголи в *Речника на българския език* (РБЕ/РВЕ):

оригиналничѣ Показвам се оригинален, държа се, постъпвам подчертано своеобразно, особено, странно, за да бѣда интересен, да привличам вниманието на околните (РБЕ/РВЕ <<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/оригиналничѣ/>>).

философствѣм Неодобр. Говоря без полза върху отвлечени въпроси, които не са от моя компетентност; мъдрувам, умувам (РБЕ/РВЕ <<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/философствѣм/>>).

либералничѣ Разг. Проявявам излишна търпимост, снизходителност (РБЕ/РВЕ <<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/либералничѣ/>>).

сантименталничѣ Книж. Неодобр. Проявявам излишна, прекалена сантименталност (РБЕ/РВЕ <<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/сантименталничѣ/>>).

скромничѣ Разг. Правя се на скромен (РБЕ/РВЕ <<https://ibl.bas.bg/rbe/lang/bg/скромничѣ/>>).

Глаголите за поведение могат да означават поредица от еднородни явления (например *философствѣм*), но често назовават поредица от нееднородни постъпки, обединени от обща цел (най-вече манипулация).

(1) – *А ти потегляй за Дройтгейт и започвай да се подмазваш.*

– *Да, но как?*

– *Ами ще се тълтиш около него, ще му оправяш възглавницата, ще му поднасяш освежителни напитки, ще му гукаш и ще се умилкваш...*

По-нататък разглеждаме основните характеристики на глаголите за поведение на фона на класа глаголи за действия (волеви хомогенни процеси,

activities), като предлагаме тестове, диференциращи семантичния клас предикати за поведение в семантичната типология. Фокусът ни е върху това да бъдат обяснени ограниченията, които се наблюдават при реализацията на глаголите за поведение.

Анализът се основава на наблюдения върху извадка от БНК за употребата на следните глаголни лексеми, които причисляваме към класа на глаголите за поведение: *безобразнича, важнича, интимнича, капризнича, кокетнича, лакейнича, лентяйствам, либералнича, любезнича, мазня се, маниернича, нахалнича, нахалствам, оригиналнича, перча се, подлизурствам, подмазвам се, подмилквам се, раболепнича, сервилнича, скромнича, театралнича, угоднича, фамилиарнича, философствам*.

2. Формални и функционални особености на глаголната парадигма при глаголите за поведение като подклас на семантичния клас на действията

Глаголите за действия (activities) са волеви продължителни и хомогенни процеси. Тяхната хомогенност и непределност не е равна на статичност. Статичността предполага липса на разход на енергия за извършване или поддържане на действието, както и спонтанност на неговото начало и край. Действията са динамични процеси, локализирани върху времевата ос в обикновени, не много дълги интервали (Булыгина/Bulygina 1997 (1982): 87–89; Падучева/Paducheva 1996: 127, 143–147), въпреки че това не налага те да имат предел и завършеност. Те могат да започнат по инициатива на субекта, да бъдат прекъснати и впоследствие възобновени.

2.1. Особености, свързани с вида на глагола и формите за време при глаголите за поведение

При основната част от глаголите за поведение, както и при глаголите за волеви непределни процеси като цяло няма „класически“ видови двойки (вж. по-долу). Глаголите за действия, които са от несвършен вид, се употребяват основно във форми за сегашно време и имперфект³, като обозначават текущ процес спрямо ориентировъчния момент и изразяват актуално-продължително значение (пример 2).

(2) *Пием заедно бира, веселим се и си говорим за ЛАРП.*

Смята се, че глаголите за поведение, които обикновено са от несвършен вид, също се употребяват свободно в актуално-продължително значение (Падучева/Paducheva 1996: 149–151; Апресян/Apresian 2004: 14). Това очакване произтича от факта, че ситуацията, описвана от тези глаголи, е едновременно наблюдавана и продължаваща (вж. твърдението на Ю. Апресян, че глаголите за поведение обикновено описват множество еднотипни човешки действия „по време на един цикъл на наблюдение“ (Апресян/Apresian 2004: 14). Нашата извадка обаче показва, че това значение на глаголите за поведение като правило се използва в режим на разказ, когато се говори за ми-

нали събития, и рядко се среща в режим на текуща реч в сегашно актуално време. Тази употреба се обяснява с елемента на типизация: наблюдателят е склонен да издигне действията на лицето X до определен тип поведение не директно в момента на наблюдение, а ретроспективно⁴.

Сегашно време при глаголите от несвършен вид. За основно значение на сегашното време се приема сегашно актуално време: *Какво правиш сега?* – *Пиша писмо* (Ницолова/Nitsolova 2008: 272). Материалът от БНК не предоставя такива контексти за анализирания глагол за поведение, въпреки че те са възможни граматически и могат да бъдат конструирани (пример 3). Наблюдаваните действия на характеризирания лице X могат веднага да се квалифицират като вид поведение:

(3) *Видя ли Лиляна? – Ей там, **кокетнич** с твоя брат.*

В БНК рядко се срещат примери, които позволяват интерпретацията на глагола като актуално протичащо действие. Тези употреби са свързани с характеристиките на наблюдаваното действие при глаголи за възприятие в рамките на конструкции с предикативно определение (пример 4) или в аргументативен контекст (пример 5):

(4) *Пък я го виж какво **се перчи** храбрецът!*

(5) *Лондончани са най-странните хора на земята. Емералд се разсмя. — Май си прав. Само погледни тези хора. Те не са дошли тук, за да видят Вокхол, а по-скоро Вокхол да види тях. Разхождат се важно и **маниерничат**, все едно че са актьори на сцена.*

Важен компонент от контекста при реализацията на тази група глаголи се явява речевата ситуация на упрек като характерен контекст за типизацията (Падучева/Paducheva 1996: 150). Когато в ситуацията се изразява порицание към поведението на лицето X от страна на говорещия или даден емпатичен персонаж, „маскирано“ под формата на актуално сегашно време се описва вече извършено действие (включително ако действието е речев акт), което се оценява като тип поведение на субекта X (примери 6.а – 6.в)⁵.

(6.а) – *Нали не вярваш наистина, че съм престанал да те обичам? Знаеш, че не съм.... – Подлец! **Подмилкваш се**, за да разбереш какво зная.*

(6.б) – *Имитираме дейност, за да си доказваме, че още сме живи <...> – **Скромничии** – отвърщах. – Такова колосално имущество си натрупал, че едва смогваш да го стопанисваш.*

(6.в) – *Пфу, как **любезничии** с американците!*

Употребата на сегашно време при глаголите за поведение, както показва материалът, е почти изцяло в сегашно историческо време (пример 7.а), сегашно хабитуално (пример 7.б) и донякъде сегашно гномическо (пример 7.в).

(7.а) Следобед в хотел „Плаза“: <...> младите мъже **важничат** и шумят из фойето, поръчват си още по един коктейл, безупречно облечени, очакващи.

(7.б) Струва ми се, че е голямо кречетало. Непрекъснато се усмихва, **сервилничи**. Защо не – такава ѝ е професията.

(7.в) И защо човек **важничи** толкова много?

Имперфект при глаголите от несвършен вид. Формите за имперфект изразяват като основно значение действие, актуално и протичащо в даден минал референтен интервал. Това е и един от най-характерните контексти за реализация на глаголите за поведение (пример 8).

(8) Директорът на хотела се кланяше и **раболепничесе** по петите ѝ.

Активно се използва и хабитуалният имперфект (Ницолова/Nitsolova 2008: 283) (пример 9).

(9) На младини хитруваше и неискрено **угодничесе** пред султана заради собственото си оцеляване, а сега – заради синовете си.

Останалите възможни значения на сегашно време и на минало несвършено време при глаголите за поведение от несвършен вид се срещат значително по-рядко.

Форми на глаголите от свършен вид. При глаголите за поведение, както и при глаголите за волеви неопределни процеси като цяло в повечето случаи отсъстват употреби на глаголи от регулярни видови двойки и глаголи от свършен вид, изразяващи завършено действие. В разглеждания списък от глаголи за поведение е представена само видовата двойка *подмазвам се* – *подмажа се*⁶. Глаголът от свършен вид се използва основно в подчинени изречения във форма за сегашно време (например *за да се подмаже, възможността / опита / намерението да се подмаже*). Във формата за аорист (минало свършено време) глаголът от свършен вид служи за въвеждане на пряка реч като заместител на речевия глагол (пример 10) и само в два случая представлява извършеното действие (примери 11а и 11б).

(10) *Страхотна идея! – **подмазах се** аз.*

(11.а) *Но трябва да призная, че аз също им **се подмазах** мъничко.*

(11.б.) *А ти потеглай за Дройтгейт и започвай да се подмазваш. <....> След около три седмици Фреди получи следната телеграма: „**Подмазах се**. Пристигай.“*

Останалите разглеждани глаголи не образуват видова двойка с глагол от свършен вид. За изразяване на завършеност на действието се използват или аористни форми на глаголите от несвършен вид (пример 12), или производни (префигирани) глаголи с делимитативно или инхоативно значение (примери следват по-долу).

(12) *Хайде, кажи си всичко и да приключваме. – С кое? – изръмжа Хан. – С мъмренето, че не се преклоних и не **раболенничих** пред приятеля ти, сенатора.*

Делимитативни и други производни (префигирани) глаголи от свършен вид. Способността за образуване на глаголи със значението на „част“ от процес е характерна за глаголите от семантичния клас действия (и като цяло – за глаголите за непределни процеси, включително неактивни), което отличава тази група от другите семантични класове предикати. Делимитативите с представка *по-* изразяват действие, ограничено в дадена времева рамка, което прекъсва, без да достига предел или да предполага достигането на предел. Характерно е съчетаването на тези префигирани глаголи със съответните обстоятелства, показващи продължителността на процеса (например *Поразходихме се малко / Поговорихме още около петдесет минути*). Глаголите от свършен вид от другите семантични класове не допускат съчетаемост с такива обстоятелствени изрази.

При глаголите за поведение също е възможно образуването на делимитативи, въпреки че употребата им до голяма степен е ограничена поради елемента на типизация. По принцип делимитативите от глаголи за поведение се използват за изразяване на ограничен във времето процес (примери 13.а и 13.б) или за означаване на завършено действие (пример 13.в).

(13.а) *Разреших си да **пораболеннича** малко, и затворих очи.*

(13.б) *От централата бяха уведомили местната полиция – ония **поважничиха** малко, пък после мирясаха.*

(13.в) *Но след като **понахалствах** и събудих шивача, се оказа много лесно да получа каквото искам.*

Други производни глаголи от свършен вид могат да се образуват само от единични лексеми от разглеждания списък, например глаголи за инхोативен начин на действие като *заважнича* (*тя се появи неканена и **заважничи** пред него*), *занахалствам* (*Като се знам, ще **занахалствам** още от края на февруари*), *заподмилквам се* (*Щом заскача и **се заподмилква**, гледят го по главата и играят с него*), или префигирани глаголи за изразяване на еднократно действие като *изоригиналнича* (*в стремежа си да **изоригиналничи***), *изнахалствам* (*Накрая **изнахалствах** да ми отворят единствената заключена кола*), *измазня се* (*Лидерът на РЗС Яне отново **се измазниха** на Бойко Борисов*).

2.2. Специфика на употребата на формите по лице и число при глаголите за поведение

Наличието на оценяващ (наблюдаващ) субект подсказва, че глаголите за поведение обикновено се използват в ситуации, в които субектът на действието не съвпада със субекта на речта и оценката. Особено като се има предвид високата пейоративност в семантиката на глаголите за поведение, употребата на форми в първо лице като цяло се избягва. Статистиката обаче по

казва, че в някои случаи формите за първо лице са представени много по-широко от тези за второ лице – вж. таблица 1 (например *любезнича*, *мазня се*, *философствам* и др.).

Таблица 1. Статистика за честотата на глаголните форми за първо, второ и трето лице, както и за повелително наклонение при глаголите за поведение

Глагол	1. лице		2. лице		3. лице		повелително наклонение		ОБЩО
	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	
<i>безобразнича</i>	3	9.7	5	16.1	22	71.0	1	3.2	31
<i>важнича</i>	9	6.4	29	20.7	102	72.9	0	0.0	140
<i>интимнича</i>	5	6.9	8	11.1	59	81.9	0	0.0	72
<i>капризнича</i>	18	9.0	29	14.5	153	76.5	0	0.0	200
<i>кокетнича</i>	14	5.4	32	12.5	211	82.1	0	0.0	257
<i>лакейнича</i>	0	0.0	0	0.0	2	100.0	0	0.0	2
<i>лентяйствам</i>	10	13.5	12	16.2	52	70.3	0	0.0	74
<i>либералнича</i>	0	0.0	5	71.4	2	28.6	0	0.0	7
<i>любезнича</i>	28	16.1	18	10.3	127	73.0	1	0.6	174
<i>мазня се</i>	9	12.5	4	5.6	59	81.9	0	0.0	72
<i>маниернича</i>	1	9.1	0	0.0	10	90.9	0	0.0	11
<i>нахалнича</i>	4	21.1	7	36.8	8	42.1	0	0.0	19
<i>нахалствам</i>	24	30.8	12	15.4	39	50.0	3	3.8	78
<i>оригиналнича</i>	2	5.0	10	25.0	28	70.0	0	0.0	40
<i>перча се</i>	124	6.2	263	13.1	1595	79.2	32	1.6	2014
<i>подлизурствам</i>	2	18.2	0	0.0	9	81.8	0	0.0	11
<i>подмазвам се / подмажа се</i>	112	14.7	115	15.1	503	66.1	31	4.1	761
<i>подмилквам се</i>	8	9.4	7	8.2	69	81.2	1	1.2	85
<i>раболепнича</i>	11	10.0	17	15.5	82	74.5	0	0.0	110
<i>сервилнича</i>	4	10.8	4	10.8	29	78.4	0	0.0	37
<i>скромнича</i>	17	12.9	38	28.8	75	56.8	2	1.5	132
<i>театралнича</i>	3	10.7	1	3.6	24	85.7	0	0	28
<i>угоднича</i>	13	11.1	14	12.0	90	76.9	0	0.0	117
<i>фамилиарнича</i>	7	13.2	11	20.8	35	66.0	0	0.0	53

<i>философствам</i>	59	16.2	49	13.4	243	66.6	14	3.8	365
<i>играя</i>	14986	10.9	8307	6.0	113086	82.1	1403	1.0	137782
<i>играя (без играя си, играя на)</i>	10528	9.4	6010	5.4	94162	84.5	730	0.7	111430
<i>веселя се</i>	408	17.1	125	5.2	1759	73.6	97	4.1	2389

Опит за обяснение на значителната представителност на формите за първо лице в БНК е предприет в студентската работа на А. В. Еремченко върху корпусна извадка от няколко глагола на български език (Еремченко/Еremchenko 2019). Нашето изследване позволява да внесем корекции и уточнения в получените резултати, като разширим списъка на глаголите и анализираме пълната извадка на техните форми.

Глаголите за поведение във форма за първо лице посочват, че предметът на действието е и обект на неодобрителна оценка на това действие. Анализът на примерите обаче показва, че по-голямата част от тези употреби се появяват в контекста на отрицание или в комбинация с други средства, изразяващи неодобрение или нежелание за извършване на действия, предложени от друго лице, при което манипулацията се разкрива чрез използването на глаголите за поведение.

Основните контексти за използване на формите за първо лице са следните:

1) Контекст на отрицание (в широк смисъл), т.е. неутвърдителни контексти от следните типове:

а) отрицание или несъгласие, изразено с различни видове отрицателни конструкции, включително в конструкции с модални глаголи, глаголи за изразяване на склонност, желание, намерение и под., както и в конструкциите *с без да* (примери 14.а – 14.д).

(14.а) *Никога не съм раболепничил.*

(14.б) *Няма обаче да нахалствам.*

(14.в) *Не обичам да се мазня.*

(14.г) *Не ми е минало и през ум да фамилиарнича.*

(14.д) *<...> ако въобще имаше начин да се извиня, без да угоднича.*

б) съмнение в осъществяването на действието или в преценката му от страна на оценяващия го. Такива ситуации се изразяват основно с реторични въпроси или въпросителни реплики, които съдържат несъгласие с изразеното от глагола действие (примери 15.а – 15.в). Използват се също конструкции с хипотетично или заместващо значение, отричащи реалното осъществяване на действието (примери 15.г – 15.д), както и някои други по-редки средства за изразяване на отрицание.

(15.а) *Нима аз се подмилквам?*

(15.б) *Трябва ли за всичко да философстваме?*

(15.в) *Да се перча ли? Пред кого?*

(15.г) *Шефът нямаше да ме уважава, ако <...> му угодничех и не смеех да си кажа мнението.*

(15.д) *Вместо да се перча с харченето, аз се спотайвам.*

Делът на такива отрицателни контексти за повечето глаголи за поведение в първо лице варира от 27.3% до 79.2% (а при *подлизурствам* възлиза на 100%), докато при глаголите за действие без оценъчен компонент (представените за сравнение глаголи *играя* и *веселя се*) делът на отрицателните контексти е много по-нисък (8.8% до 15.5%) (вж. таблица 2).

Таблица 2. Статистика за честотата на глаголните форми за първо лице и за повелително наклонение при глаголите за поведение, както и за честотата и процента на формите, появяващи се в отрицателен контекст

Глагол	1. лице			повелително наклонение		
	Общо	в отр. контекст	% отр.	общо	в отр. контекст	% отр.
<i>безобразнича</i>	3	1	33.3	1	1	100.0
<i>важнича</i>	9	3	33.3	0	0	-
<i>интимнича</i>	5	2	40.0	0	0	-
<i>капризнича</i>	18	9	50.0	0	0	-
<i>кокетнича</i>	14	5	35.7	0	0	-
<i>лакейнича</i>	0	0	-	0	0	-
<i>лентяйствам</i>	10	3	30.0	0	0	-
<i>либералнича</i>	0	0	-	0	0	-
<i>любезнича</i>	28	14	50.0	1	0	0.0
<i>мазня се</i>	9	4	44.4	0	0	-
<i>маниернича</i>	1	0	0.0	0	0	-
<i>нахалнича</i>	4	3	75.0	0	0	-
<i>нахалствам</i>	24	19	79.2	3	3	100.0
<i>оригиналнича</i>	2	1	50.0	0	0	-
<i>перча се</i>	124	37	29.8	32	26	81.3
<i>подлизурствам</i>	2	2	100.0	0	0	-
<i>подмазвам се / подмажа се</i>	112	36	32.1	31	23	74.2
<i>подмилквам се</i>	8	3	37.5	1	1	100.0
<i>раболепнича</i>	11	3	27.3	0	0	-

<i>сервилнича</i>	4	3	75.0	0	0	-
<i>скромнича</i>	17	10	58.8	2	2	100.0
<i>театралнича</i>	3	1	33.3	0	0	-
<i>угоднича</i>	13	5	38.5	0	0	-
<i>фамилиарнича</i>	7	5	71.4	0	0	-
<i>философствам</i>	59	17	28.8	14	10	71.4
играя	14986	2324	15.5	1403	642	45.8
играя (без играя си, играя на)	10528	1500	14.2	730	110	15.1
веселя се	408	36	8.8	97	1	1.0

2) Предаване на чуждо мнение (примери 16.a – 16.б).

(16.a) *Смята, че маниернича.*

(16.б) *Щеше да си помислиш, че се перча.*

3) Ситуации, при които се изразява самопризнание и разкаяние (примери 17.a – 17.б).

(17.a) *Усетил бях, че неволно се мъча да му говоря по-сладко и да му се подмилквам, дирех да видя по лицето му одобрение.*

(17.б) *Извинявай, знам, че **нахалствам**.*

(17.в) *Аз поне знам кога **лицемернича**.*

(17.г) *Години наред си държах езика зад зъбите, **раболепничих**, но скоро... ще видиш!*

Трябва да се отбележи, че способността за самопорицание варира значително между различните участници в ситуацията: това, което един субект смята за неприемливо, за друг е повод за гордост, което се отразява и в употребите на разглежданите глаголи за поведение в първо лице (срв. примери 18.a и 18.б).

(18.a) *Да **театралнича** ли... – Алекс не бе на себе си от гняв.*

(18.б) *Знаеш, че обичам да **театралнича**.*

Ограниченията върху контекста при употребата на форми за първо лице извън отрицанието показват разлики за различните глаголи от списъка, който се изследва. По-малко ограничения има за глаголи, които не звучат унизително, при които негативният оценъчен компонент е изразен по-слабо, както и в случаите, при които този тип поведение не се възприема негативно от околните или от личния кръг на говорещия – като *интимнича*, *скромнича*, *оригиналнича*, *философствам* (напр. *Защо ще скромнича?*).

Трябва да се обърне внимание и на това, че формата за първо лице множествено число улеснява включването на глаголите за поведение дори без отрицание (например в контексти като в пример 19), тъй като често се среща

в изречения с обобщен субект („ние“ като общност), където говорещият се представя като критична, опозиционна част от тази общност.

(19) *Да мълчим ли? Да ви сервилничим ли? Но, о, да! Силните думи са опасни за властта.*

3. Глаголите за поведение като изразяващи волево действие. Особени форми за повелително наклонение

Глаголите за поведение принадлежат към глаголите за волеви действия⁷, което се доказва от редица добре известни тестове, част от които ще представим в тази част на статията. На първо място ще бъде разгледан тестът, свързан с образуването и използването на формите за повелително наклонение.

3.1. Форми за повелително наклонение

Глаголите за поведение, подобно на други глаголи за волеви действия, лесно образуват синтетични императивни форми в **пряко директивно значение**. Основната функция на такива форми при глаголите за поведение обаче е да забраняват действието, поради което се употребяват в отрицателна форма (вж. таблица 2). Директната заповед за извършване на действието (положителната форма за повелително наклонение) не е типична. Това се дължи на пейоративната семантика на глаголите за поведение. Заповедта към събеседника да извърши дадено действие, оценявано негативно, не е необичайно явление в езика (например *Убий го!*), но използването на пейоративни лексеми в подобни ситуации е сравнително рядко – един такъв пример вече беше разгледан по-горе (вж. пример 1).

Това ограничение в употребата на повелително наклонение се смекчава в конструкции, изразяващи по-слаба степен на проява на този тип поведение (пример 20.а), както и в контекст, в който действията не се оценяват като унижителни или силно отрицателни (пример 20.б). Друга употреба на положителната повелителна форма е при изразяването на ирония и присмех (пример 20.в).

(20.а) *Подмажи му се малко. Кариерата ти е в негови ръце.*

(20.б) *„Нахалствайте, натискайте, напомняйте за себе си!“, съветваше изпълнителите Вучков.*

(20.в) *Перчи се сега, глупак!*

Напротив, именно синтетичната форма за повелително наклонение, използвана с отрицание, е един от най-често срещаните контексти за глаголите от тази група (пример 21).

(21.а) *Не ми се подмилквай!*

(21.б) *Не се перчи!*

При глаголите за поведение с наставка *-нич-* се наблюдават определени формални ограничения при образуването на синтетичните форми за повелително наклонение поради омонимията на повелителните форми за 2 л. и

формите за 3 л., сегашно време. За тези глаголи (общо 17 лексеми на *-нич-*) в разглежданата корпусна извадка има засвидетелствани само 4 примера с повелително наклонение (включително форми с отрицание) за 3 от лексемите (*безобразнича, любезнича* и *скромнича*), което представлява 0.2% от срещанията на глаголите на *-нич-* в извадката. За сравнение, при останалите глаголи като *перча се, подмазвам се, философствам* броят форми на синтетичното повелително наклонение е значително по-голям – 2.3% от всички форми на тези глаголи (вж. таблица 1).

При съпоставка с глаголите без оценъчна семантика се открояват някои интересни наблюдения. Регистрирани са изключително малък брой отрицателни императиви при глагола *веселя се* (само 1 от 97 примера). При глагола *играя* този процент обаче стига до 45.8% (642 от 1403 примера). Анализът на извадката показва, че отрицателните императивни форми включват преди всичко формите на лексемата *играя си*, основното значение на която е интерпретативно – ‘подигравам се с някого/нещо’ (например *Не си играй с мен / с търпението ми / с такива неща / с думите*), включително устойчивото съчетание *Не си играй с огъня*, както и формите на глагола *играя* с кратка дателна клитика, които също могат да се употребяват като интерпретативи (например *Не ми играй повече плитки номера, става ли?*). Това обяснява големия брой отрицателни форми при тази лексема: за глаголите с интерпретативно значение, както и за глаголите за поведение е характерно да се употребяват предимно в отрицателен императив.

Броят на отрицателните синтетични императивни форми при *играя* (без *играя си* във всичките му значения, както и без *играя* с дателен аргумент) е 7.8% (110 от 1403 примера). Разликата с *веселя се* пак остава значителна и това се дължи на разнообразните значения и свързани употреби на *играя*, много от които също проявяват тенденция да се употребяват в отрицателна форма (*Не играй на детектив*).

Глаголите за поведение се използват без ограничения в **аналитични форми на изразяване на забрана и порицание**, употребени като призив да се спре действието, което се развива пред очите на наблюдателя (примери 22.а – 22.д).

- (22.а) *Хей, недей да интимничии.*
- (22.б) *Я недейте да важничите толкова.*
- (22.в) *Не бива да скромничите.*
- (22.г) *Я стига си раболепничил.*
- (22.д) *Я стига философства.*

3.2. Съчетаване на глаголите за поведение с обстоятелства за цел

Глаголите за волево действие по принцип би трябвало лесно да се съчетават с наречия за цел. Това обаче не е типично за глаголите за поведение, но това ограничение е свързано, по наше мнение, не толкова с наличието на оценъчна семантика, а с факта, че предполагаемата цел при глаголите за

поведение е тривиална и най-често произтича от лексикалното значение на глагола. По същия начин обстоятелствата за цел се употребяват рядко и с много други динамични глаголи от различни семантични подкласове, ако целта е предпоставена от семантиката на самия глагол, например *играя, нея, забавлявам се, готвя обед, строя къща, закусявам, печеля*. В такива случаи присъединяването на обстоятелство за цел се допуска само за конкретизиране, както се вижда и от примерите с глаголи за поведение (пример 23.а и 23.б).

(23.а) *За да бъде запазен на работа, той сервилнички пред новото ръководство на МВР по времето на управлението на СДС.*

(23.б) *Радомир дойде отново при нея пак след няколко дни и приличаше на виновно дете, което се подмилква на майка си, за да намали своята вина.*

3.3. Други тестове за агентивност

Глаголите за поведение удовлетворяват другите тестове за агентивност⁸. Тук ще дадем само примери за съчетание с глаголите, изразяващи намерение и целенасочено действие (примери 24.а – 24.в).

(24.а) *Вие сте си наумили да оригиналичите.*

(24.б) *Човекът, който я въртеше, се скъса да раболепничи.*

(24.в) *Плахо се опита още веднъж да интимничи. Скастрих го по-строго.*

4. Съчетаемост на глаголите за поведение с обстоятелства за време и място

В тази част ще разгледаме накратко редица други важни граматически, предимно комбинаторни, тестове, които разграничават класа на действията в рамките на семантичните класове предикати, за да установим допълнителните характеристики на глаголите за поведение и да изясним тяхното място сред другите класове.

4.1. Обстоятелства за време

Глаголите, изразяващи волеви неопределни процеси, както е известно, се съчетават често с времеви индикатори, които ограничават периода на протичане на еднородна дейност, например: *разхождаше се 2 часа; работя от 2 до 5; през деня основно чистеше; чакаше я няколко дена; работих там 5 години*. За разлика от обикновените действия при глаголите за поведение се наблюдават някои ограничения в съчетаемостта с обстоятелства за време. Ограничаване на времеви интервал на извършване на действието в наблюдения от нас материал се среща само в случаите, когато с глаголите за поведение се обозначават конкретни постъпки, както в пример 25, където глаголът *безобразнича* означава ‘върша безобразия’, а не ‘държа се крайно неприлично, възмутително’.

(25) ... *който два дни безобразничи на тавана на една кооперация в Нусле.*

Има и единични примери, сочещи началото или, обратно – края на даден времеви период (пример 26).

(26) *Никога досега господин Н..., академикът, който от петнадесет години усърдно се подмилква, не е могъл да измоли това за племенника си господин Танбо.*

Отсъстват примери с времеви спецификатори, които да посочват конкретен времеви период или фаза. За някои неоценъчни глаголи за действия, например за *играя* и *веселя се*, обозначаващи ситуации, които не предполагат поставяне на строга времева рамка, съчетаемостта с индикатори за точен времеви период също не е много типична, срв. обичайното *работим от 2 до 5*, но по-рядко *веселихме се от 2 до 5*.

Глаголите за поведение могат да присъединяват както обстоятелствени пояснения за неконкретизирана честота (*пак, често*), така и такива със значение на неопределено дълг период (*някога, на младини*) или разширено време (*сега, днес*) (примери 27.а – 27.в).

(27.а) *Тя пак важничеше и му говореше така, сякаш бе колкото сина им.*

(27.б) *Бизнесмените често сервилничат пред Пенчо.*

(27.в) *Нали и той се бе подмилквал някога около тая жена.*

Както всички действия, глаголите за поведение не се комбинират с обстоятелства за време, които предвиждат крайна точка на развиващия се процес (*за два часа, до пет дни*), тъй като тези предикати не предполагат предел или резултат.

4.2. Фазови глаголи

Подходящ тест, който разграничава непределните от пределните процеси (при условие, че са агентивни), е съвместимостта с определени видове фазови глаголи със значение на прекратяване на действието (Булыгина/Vulygina 1997 (1982): 87–89). Липсата на предел в семантиката на непределните глаголи се отразява в несъвместимостта с глаголи за целенасочено завършване на действието и постигане на резултат, например *завършвам, свършвам*: **Детето свърши да се лигави, *Той свърши важниченето*, за разлика от пределните процеси, при които такива съчетания са възможни: *Детето завърши строенето на къщичката, Той свърши (с) писането на писмото*.⁹

Както всички хомогенни (непределни) процеси, така и глаголите за поведение се комбинират свободно с фазови глаголи за прекратяване на действието без достигане на резултат: *престана да важничи; дали може да спре да маниерничи*.

4.3. Обстоятелства за място

Много предикати за поведение не се съчетават добре с обстоятелства за място, които са напълно естествени за класа глаголи за действия (например

работя в кабинета си цял ден, разхождаме се в парка, плувахме в басейна два часа). Особено затруднено е присъединяването на обстоятелства в ремата на изказването – вж. обикновен глагол за действие (пример 28.а) и глагол за поведение (пример 28.б). Това може да се обясни с наличието на оценъчен компонент в тяхната семантика. Оценъчният компонент е фокус на ремата и затова глаголите за поведение обикновено не позволяват комуникативният акцент да се измести към обстоятелството за място.

(28.а) *Той разговаряше с директора в кабинета му.*

(28.б) **Той се подмилкваше на директора в кабинета му.*

Нека отбележим също, че лексемите, които изразяват насоченост към широка аудитория от наблюдатели, като *перча се, важничка*, или които предпагат нарушаване на нормите на обществения ред (а не принципите на близкото междуличностно общуване), като *безобразничка, лудувам, буйствам*, проявяват повече склонност към присъединяване на обстоятелство за място в ремата, например *перчеше се навсякъде / из града / на арената / пред огледалото / под прожекторите*.

Обща черта на всички глаголи за поведение обаче е тяхната свободна употреба без уточняване на място.

Заклучение

Глаголите за поведение представляват самостоятелна група лексеми с оценъчен (и основно оценъчно-пейоративен) компонент в значението, чрез който говорещият описва поредица от действия на лицето X, които като правило сочат към негативен поведенчески стереотип.

Анализът е базиран на корпусен материал, съдържащ примери за употреба на 25 избрани глагола в БНК, и показва, че независимо от наличието на оценъчен компонент в семантиката тези глаголи споделят основните характеристики на глаголите за волеви неопределни процеси. Специфичните семантични характеристики на глаголите за поведение налагат някои ограничения при реализирането на различните форми на глаголите, но нито едно от свойствата на глаголите за действие не е блокирано напълно. Наблюдават се ограничения, свързани с допълнителната оценъчна семантика на глаголите за поведение и наличието на оценяващ субект – наблюдател, който приписва неодобрителна оценка на действието. Във връзка с честотата на употреба на дадени глаголни форми и различните контексти, в които те се появяват, глаголите за поведение демонстрират някои различия от общия клас на глаголите за действия, като при лексемите с по-слаба пейоративност се наблюдават по-малко ограничения в сравнение с лексемите със силно изразена негативна оценка.

Благодарности

Работката е осъществена по проекта „Онтология на предикатите за действие – лингвистично моделиране с фокус върху българския език“, под-

крепен от Фонд „Научни изследвания“, Договор No КП–06–Н80/9 от 8.12.2023 г.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ Например Vendler 1957; Dik 1978; Dowty 1979; Падучева/Paducheva 1996; Van Valin, LaPolla 1997; Булыгина/Bulygina 1997 (1982). Изясняването на основните принципи и подходи към семантичната типология на предикатите отбелязва напредък в последните години в поредица изследвания на български езиковеди, например Коева/Koeva 2021; Коева и др./Koeva et al. 2022; Leseva, Stoyanova, Kukova 2021 и др., в които наред с въпросите, засягащи предикатите за състояние, се обсъждат разнообразни подходи за структуриране на общата типология на предикатите и се предлагат нови идеи и решения.

² Както ще видим по-нататък, неспособността за критична самооценка и липсата на рефлексия позволява използването на пейоративни лексеми в одобрителен контекст.

³ Тук се разглеждат основно самостоятелните употреби на формите за време, т.е. употребите като сказуемо в просто изречение или в главно изречение в рамките на сложното.

⁴ Ретроспективността предполага, че говорещият съобщава за дадена ситуация в момент, който не съвпада с момента на наблюдение, а е отделен от него дори с минимален времеви интервал (Падучева/Paducheva 1996: 12–13; Матханова/Mat-khanova 2013).

⁵ Речевият контекст при изразяване на упрек, типизиращ „еднократно действие“, е описан от Е. Падучева (Падучева/Paducheva 1996: 150) като характерен за глаголите за поведение, в списъка на които изследователката включва, както вече споменахме, много глаголи за интерпретация. Именно последните демонстрират тълкуването на еднократното действие като типично: *Зачем ты его обманываешь?* (= обманул). При глаголите за поведение това също е ретроспективно, но не непременно еднократно минало действие.

⁶ В таблици 1 и 2 е представен общият брой примери за цялата видова двойка. Глаголът от свършен вид *подмажа се* е с общо 191 срещания в извадката от общо 761 (25% от примерите), като процентното разпределение на формите по лице е сходно с това на глагола от несвършен вид *подмазвам се*. Регистрирана е само една повелителна форма на глагола от свършен вид.

⁷ Глаголите, маркирани по семантичния признак *контрол*, обозначават ситуации, при които именно субектът определя дали да се реализира съответното положение на нещата (Булыгина/Bulygina 1997 (1982): 57), т.е. субектът има способността да инициира или да прекрати ситуацията по собствена преценка (Падучева/Paducheva 1996: 127).

⁸ В този случай при формулиране на тестовете при глаголите за поведение се има предвид, че субектът на оценка приписва на субекта на действието изразяването на цел, намерение, желание да извърши даденото действие.

⁹ Както посочва Т. Булыгина, тази съчетаемост може да се провери не само със съчетанието на фазовия глагол с глагола за действие (във формата за инфинитив в руски), но и в съчетание със съответното отглаголно съществително (Булыгина/Vu

lygina 1997 (1982): 88). Глаголите *завършвам* и *свършвам* по-често се комбинират с отглаголното съществително, образувано от глагола за действие.

ИЗТОЧНИЦИ

БНК: Български национален корпус. <<https://search.dcl.bas.bg/>>.

РБЕ: Речник на българския език (онлайн). <<https://ibl.bas.bg/rbe/>>.

SOURCES

BNK: Balgarski natsionalen korpus. <<https://search.dcl.bas.bg/>>.

RBE: Rechnik na balgarskiya ezik (online). <<https://ibl.bas.bg/rbe/>>.

ЛИТЕРАТУРА

Апресян 2004: *Апресян, Ю. Д.* Интерпретационные глаголы: семантическая структура и свойства. – *Русский язык в научном освещении*, № 1, с. 5–22.

Булыгина 1997 (1982): *Булыгина, Т. В.* К построению типологии предикатов в русском языке. – В: Булыгина, Т. В., А. Д. Шмелев, *Языковая концептуализация мира (на материале русской грамматики)*. Москва, Языки русской культуры, с. 45–113. [Първо отпечатана като: *Булыгина, Т. В.* К построению типологии предикатов в русском языке. – В: Селиверстова, О. Н. (ред.). *Семантические типы предикатов*. Москва, Наука, с. 7–85.]

Еремченко 2019: *Еремченко, А. В.* К проблеме лично-числовых предпочтений глаголов «поведения» (на материале болгарского языка). – *Stephanos*, № 6 (38), с. 104–112.

Иванова 2012: *Иванова, Е. Ю.* Глаголы семантического подкласса «поведения» (болгарско-русские параллели). – В: *Езикът на времето. Сборник доклади по случай 70-годишния юбилей на проф. д.ф.н. Иван Куцаров*. Пловдив, с. 239–248.

Коева 2021: *Коева, С.* Предикати за състояние: свойства и лингвистични тестове. – *Zeszyty Szyrylo-Methodiańskie*, 10, с. 137–157.

Коева и др. 2022: *Коева, С., Е. Иванова, Й. Тишева, А. Циммерлинг* (ред.). Онтология на ситуации за състояние – лингвистично моделиране. Съпоставително изследване за български и руски. София, Издателство на Българската академия на науките „Проф. Марин Дринов“.

Матханова 2012: *Матханова, И. П.* Аспектуально-темпоральная характеристика русских высказываний с семантикой поведения. – В: *От значения к форме, от формы к значению: Сб. статей к 80-летию члена-корреспондента РАН А. В. Бондарко*. Под ред. М. Д. Воейковой. Москва, Языки славянских культур, с. 393–401.

Ницолова 2008: *Ницолова, Р.* Българска граматика. Морфология. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

Падучева 1996: *Падучева, Е. В.* Семантические исследования: Семантика времени и вида в русском языке. Семантика нарратива. Москва, Языки русской культуры.

- Падучева 2004: *Падучева, Е. В.* Динамические модели в семантике лексики. Москва, Языки славянских культур.
- Dik 1978: *Dik, S.* Functional Grammar. Amsterdam, North-Holland Publishing Company.
- Dowty 1979: *Dowty, D. R.* Word Meaning and Montague Grammar. Dordrecht, W. Germany, D. Reidel.
- Koeva et al. 2012: *Koeva, S., I. Stoyanova, S. Leseva, R. Dekova, T. Dimitrova, E. Tarpomanova.* The Bulgarian National Corpus: Theory and practice in corpus design. – *Journal of Language Modelling*, 0(1), pp. 65–110.
- Leseva, Stoyanova, Kukova 2021: *Leseva, S., I. Stoyanova, H. Kukova.* Towards a classification of stative verbs in view of corpus data. – In: *Jazykovedný časopis*, vol. 72, No. 2, pp. 383–393.
- Van Valin, LaPolla 1997: *Van Valin, R. D., Jr., R. LaPolla.* Syntax: Structure, Meaning and Function. London, Cambridge University Press.
- Vendler 1957: *Vendler, Z.* Verbs and times. – In: *Philosophical Review*, 56, pp. 143–160.

REFERENCES

- Apresian 2004: *Apresian, Iu. D.* Interpretatsionnye glagoly: semanticheskaia struktura i svoistva. – *Russkii iazyk v nauchnom osveshchenii*. No 1, 2004, s. 5–22.
- Bulygina 1997 (1982): *Bulygina, T. V.* K postroeniiu tipologii predikatov v russkom iazyke. – In: *Bulygina, T. V., A. D. Shmelev, Iazykovaia kontseptualizatsiia mira (na materiale russkoi grammatiki)*. Moskva, Iazyki russkoi kul'tury, s. 45–113. [First published in: *Bulygina, T. V. K postroeniiu tipologii predikatov v russkom iazyke*. – In: *Seliverstova, O. N. (red.). Semanticheskie tipy predikatov*. Moskva, Nauka, s. 7–85.]
- Dik 1978: *Dik, S.* Functional Grammar. Amsterdam, North-Holland Publishing Company.
- Dowty 1979: *Dowty, D. R.* Word Meaning and Montague Grammar. Dordrecht, W. Germany, D. Reidel.
- Eremchenko 2019: *Eremchenko, A. V.* K probleme lichno-chislovykh predpochtenii glagolov «povedeniia» (na materiale bolgarskogo iazyka). – *Stephanos*, 6 (38), s. 104–112.
- Ivanova 2012: *Ivanova, E. Y.* Glagoly semanticheskogo podklassa «povedeniia» (bolgarsko-russkie paralleli). – In: *Ezikat na vremeto. Sbornik dokladi po sluchay 70-godishniya yubiley na prof. d.f.n. Ivan Kutsarov*. Plovdiv, s. 239–248.
- Koeva et al. 2012: *Koeva, S., I. Stoyanova, S. Leseva, R. Dekova, T. Dimitrova, E. Tarpomanova.* The Bulgarian National Corpus: Theory and practice in corpus design. – *Journal of Language Modelling*, 0(1), pp. 65–110.
- Koeva 2021: *Koeva, S.* Predikati za sastoyanie: svoystva i lingvistichni testove. – *Zeszyty Cyrylo-Metodiańskie*, 10, s. 137–157.
- Koeva et al. 2022: *Koeva, S., E. Ivanova, Y. Tisheva, A. Zimmerling (eds.).* Ontology of Stative Situations – *Linguistic Modeling. A Contrastive Bulgarian-Russian Study*. Sofia, Prof. Marin Drinov Academic Publishing House of the Bulgarian Academy of Sciences.

- Leseva, Stoyanova, Kukova 2021: *Leseva, S., I. Stoyanova, H. Kukova*. Towards a classification of stative verbs in view of corpus data. – In: *Jazykovedný časopis*, 72 (2), pp. 383–393. (линк)
- Matkhanova 2012: *Matkhanova, I. P.* Aspektual'no-temporal'naia kharakteristika russkikh vyskazyvanii s semantikoi povedeniia. – In: *Ot znacheniiia k forme, ot formy k znacheniiu: Sb. statei k 80-letiiu chlena-korrespondenta RAN A. V. Bondarko*. Pod red. M. D. Voeikovoi. Moskva, Iazyki slavianskikh kul'tur, s. 393–401.
- Nitsolova 2008: *Nitsolova, R.* Balgarska gramatika. Morfologiya. Sofia, Universitetsko izdatelstvo “Sv. Kliment Ohridski”.
- Paducheva 1996: *Paducheva, E. V.* Semanticheskie issledovaniia: Semantika vremeni i vida v russkom iazyke. Semantika narrativa. M.: Iazyki russkoi kul'tury.
- Paducheva 2004: *Paducheva, E. V.* Dinamicheskie modeli v semantike leksiki. Moskva, Iazyki slavianskikh kul'tur.
- Van Valin, LaPolla 1997: *Van Valin, R. D., Jr., R. LaPolla*. Syntax: Structure, Meaning and Function. London, Cambridge University Press.
- Vendler 1957: *Vendler, Z.* Verbs and times. – In: *Philosophical Review*, 56, pp. 143–160.

✉ Проф. д.ф.н. Елена Ю. Иванова
Санкт-Петербургский
государственный университет
Университетская набережная, д. 7–9
Санкт-Петербург, 199034, Россия
<https://orcid.org/0000-0002-1604-0088>

✉ Prof. Elena Yu. Ivanova, DSc
St. Petersburg State University
Universitetskaya Emb., 7–9
St. Petersburg 199034, Russia
<https://orcid.org/0000-0002-1604-0088>

✉ Гл. ас. д-р Ивелина Стоянова
Секция по компютърна лингвистика
Институт за български език
„Проф. Любомир Андрейчин“
при Българската академия на науките
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17,
1113 София, България
<https://orcid.org/0000-0003-3771-435X>

✉ Assist. Prof. Dr. Ivelina Stoyanova
Department of Computational linguistics
Institute for Bulgarian Language
“Prof. Lyubomir Andreychin”
Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod St., Building 17,
Sofia 1113, Bulgaria
<https://orcid.org/0000-0003-3771-435X>